

LIETUVIŠKOS RAIDĖS ELEKTRONINIUOSE LAIŠKUOSE

Skaitant lietuviškus elektroninius laiškus krinta į akis daugelio interneto naudotojų įprotis rašyti tekstą be lietuviškų raidžių. Toks rašymas pasirenkamas dėl įvairių priežasčių ir tampa įpročiu, kuris gali daryti įtaką renkant tekstą ir ne internete, be to, formuoja atsainų požiūrį į rašybos taisykles. Norint skatinti interneto naudotojus rašyti lietuviškomis raidėmis, visų pirma reikia suprasti bendravimo internete savitumus, žinoti visuomenės požiūrį į tekstus be lietuviškų raidžių ir tokio rašymo priežastis. Siekiant šių tikslų internete buvo paskelbta anketa apie lietuviškų raidžių rašymą elektroniniuose laiškuose ir apklausta 219 respondentų. Atsakydami į anketos klausimus interneto naudotojai paaiškino, kodėl elektroninius laiškus rašo lietuviškomis raidėmis arba jų nerašo ir kaip vertina rašymą be lietuviškų raidžių.

INTERNETAS IR RAŠY TINĖS KALBOS NORMOS

Prieš aptariant apklausos duomenis, reikia paminėti, kad internetinio bendravimo kalba yra nutolusi nuo įprastos rašytinės kalbos ir yra artimesnė sakytinei kalbai. Nors tekstas yra užrašomas, interneto naudotojai jo kalbą vertina ne kaip rašytinę. Taip pat ir interneto kalbą tyrinėjantys mokslininkai pažymi, kad tai yra atskira kalbos atmaina, kuri skiriasi ir nuo rašytinės, ir nuo sakytinės kalbos (Shorts 2001; Ryklienė 2001; Crystal 2006), todėl interneto kalbos ypatumai negali būti vertinami remiantis tik bendrinės rašytinės kalbos normomis. Daugelyje interneto žanrų nesilaikoma kai kurių rašytinei kalbai įprastų normų, pavyzdžiui, angliškiems tekstams yra būdingi trumpinimai ir fonetinė rašyba, nutolinanti tekstą nuo bendrinės anglų rašytinės kalbos. Pasak Timo Shortso, trumpinama todėl, kad norima greičiau surinkti tekstą – rašant praleidžiami žodžiai sakinyje, raidės žodžiuose

arba atskiros frazės keičiamos raidžių junginiais (Shorts 2001: 18). Lietuviškame internete tokių trumpinimų daug mažiau, tačiau teksto rinkimas paspartinamas savaip – kaip bus matyti iš šiame straipsnyje aptariamos apklausos rezultatų, teksto rinkimo sparta yra viena iš rašymo be lietuviškų raidžių priežasčių. Ir vienu, ir kitu atveju, kurdami tekstą, interneto naudotojai neįaučia poreikio laikytis bendrinės rašytinės kalbos normų.

Bendrinės kalbos normų nesilaikoma ne tik asmeninio, bet ir dalykinio pobūdžio tekstuose, kur anksčiau buvo vartojama tik bendrinė kalba. Nemažai ir asmeninių, ir dalykinių laiškų rašomi sakytinės kalbos minčių srautu, be lietuviškų raidžių ir skyrybos ženklų. Toks rašymas daliai žmonių tampa vieninteliu įprastu variantu. Kaip pasakė vienas apklausos respondentų: „kur tada apskritai rašyti su lietuviškomis raidėmis? Yra nemažai darbų, kuriuose nereikia rašyti nieko, išskyrus elektroninius laiškus. O po darbo be elektroninių laiškų irgi nelabai ką rašome...“ Rašymas be lietuviškų raidžių yra, ko gero, labiausiai už privataus bendravimo ribų išeinantis ir bendrinės kalbos normas pažeidžiantis interneto kalbos bruožas. Pavyzdžiui, interneto svetainių adresai gali būti priskiriami bendrinei kalbai, tačiau tik pavieniai yra rašomi lietuviškomis raidėmis – net Vilniaus universiteto internetinio mokslo žurnalo, skirto lietuvių kalbai, adrese trūksta lietuviškų raidžių (www.lietuviukalba.lt). Matyti, kad lietuviškų raidžių vartojimo internete klausimas yra aktualus, o esamos nuostatos dažnai prieštaringos.

TYRIMO POBŪDIS

Apie lietuviškų raidžių vartojimą internete esama nuomonių ir spaudoje, ir lietuvių kalbai skirtuose leidiniuose, ir pačiame internete. Dažniausiai tai asmeninė nuomonė apie lietuvių kalbos vartojimą internete – raginama rašyti lietuviškomis raidėmis, smerkiami taip nerašantys. Tačiau visuomenės požiūrio į rašymą be lietuviškų raidžių tyrimų ar bandymų išsiaiškinti, kiek interneto naudotojų rašo lietuviškomis raidėmis, o kiek – nerašo, ir suprasti tokio pasirinkimo priežastis iki šiol nebuvo. Į šiuos klausimus mėginta atsakyti anketinės apklausos būdu. Lietuviškų raidžių nerašymo priežastys skirtinguose interneto žanruose gali įvairuoti, todėl pasirinkta tirti plačiausiai visuomenės vartojamą, apimančią ir asmeninį, ir dalykinį bendravimą, interneto žanrą – elektroninius laiškus.

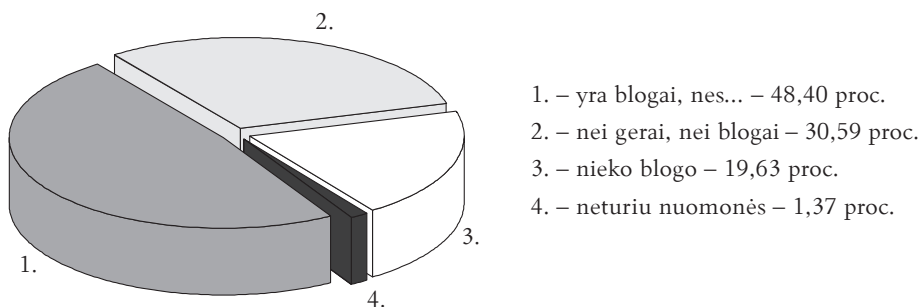
2009 metų kovo mėn. internetinėje svetainėje *www.publika.lt* buvo paskelbta keturiolikos klausimų anketa. Klausimai ir atsakymai formuluoti siekiant išvengti bet kokio vertinimo, pateikiant kuo įvairesnių galimų atsakymų ir leidžiant pasakyti nuomonę savais žodžiais. Į anketą atsakė 219 įvairaus amžiaus respondentų. Daugiausia respondentų buvo 19–30 metų amžiaus (59 proc.), 31–40 metų – 17 proc., 41–50 metų – 11 proc. Taip pat į anketą atsakė aštuoni jaunesni nei 19 metų amžiaus respondentai ir 20 vyresnių nei 50 metų respondentų. Dauguma apklaustųjų (79 proc.) turi aukštąjį išsilavinimą, 12 proc. respondentų savo išsilavinimą apibūdino kaip nebaigtą aukštąjį, vidurinio ar aukštesniojo išsilavinimo atstovų buvo tik po kelis procentus. Į anketą atsakė 86 vyrai ir 133 moterys. Galima tvirtinti, kad apklausos duomenys atspindi įvairaus amžiaus abiejų lyčių atstovų, turinčių aukštąjį arba nebaigtą aukštąjį išsilavinimą, nuostatas ir elgseną.

Visų pirma, siekta išsiaiškinti, ar interneto naudotojai dar susiduria su techniniais trukdžiais siųsdami arba gaudami elektroninius laiškus, rašytus lietuviškomis raidėmis. Todėl respondentams užduotas klausimas: „Ar jums yra tekę gauti iškraipytą elektroninį laišką, kuris buvo rinktas lietuviškomis raidėmis?“. Pasirenkant teigiamą atsakymą, reikėjo nurodyti, kada su šia problema buvo susidurta, – daugiau ar mažiau nei prieš metus. Respondentų požiūris į rašymą be lietuviškų raidžių tikrintas klausimais: „Ar jums ilgiau užtrunka suprasti, kas parašyta, kai tekstas surinktas be lietuviškų raidžių?“, „Kaip manote, ar rinkti tekstą be lietuviškų raidžių yra greičiau nei lietuviškomis raidėmis?“, „Kaip manote, ar tai, jog daug elektroninių laiškų rašoma be lietuviškų raidžių, yra blogai?“. Lietuviškų raidžių rašymo įpročiai tikrinti tokiais klausimais: „Ar rašote lietuviškas raides elektroninio laiško tekste?“, „Kodėl niekada ar kartais nerašote lietuviškų raidžių elektroniniuose laiškuose?“, „Ar elektroniniuose laiškuose vietoje lietuviškų raidžių rašote raidžių junginius, pavyzdžiui, sh vietoje š ir panašius?“, „Kada elektroniniuose laiškuose rašote lietuviškas raides?“. Įdomu tai, kad respondentai noriai atsakė į visus klausimus – kur buvo galima pasirinkti kelis atsakymus, buvo pasirenkama po kelis, nemažai komentarų parašyta savais žodžiais. Iš to matyti, kad anketos klausimų atsakymai buvo tinkamai parinkti, tyrimas sudomino respondentus ir skatino pamąstyti apie savo rašymo įpročius.

TYRIMO REZULTATAI

Visuomenės nuostatos

Vienas iš apklausos tikslų buvo ištirti, koks yra visuomenės požiūris į tekstus be lietuviškų raidžių. Iš atsakymų į klausimą „Kaip manote, ar tai, kad daug elektroninių laiškų rašoma be lietuviškų raidžių, yra blogai?“ matyti, kad šis klausimas visuomenei rūpi – tik trys asmenys nežinojo, ką atsakyti. Beveik 20 proc. respondentų rašymą be lietuviškų raidžių vertino kaip „nieko blogo“, daugiau kaip 30 proc. manė, kad nėra nei blogai, nei gerai, o daugiausia (48 proc.) – laikė blogu reiškiniu (žr. 1 pav.).

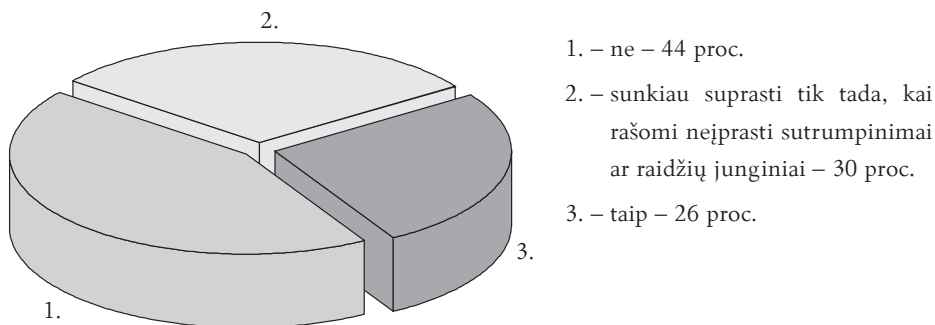
1 PAV. Klausimo „Kaip manote, ar tai, kad daug elektroninių laiškų rašoma be lietuviškų raidžių, yra blogai?“ atsakymų pasiskirstymas

Iš atsakymų matyti, kad rašymas be lietuviškų raidžių vertinamas įvairiai: nors daugiausia respondentų jį įvertino neigiamai, tačiau palyginti didelis procentas laikosi požiūrio, kad tai nėra blogai. Rašymą be lietuviškų raidžių įvertinę neigiamai, atsakymą dar komentavo savais žodžiais. Šiuos komentarus rašė visų amžiaus grupių ir įvairaus išsilavinimo respondentai. Daugiausia respondentų (44) teigė, kad menksta rašančiojo be lietuviškų raidžių raštingumas, pavyzdžiui: „prastėja rašymo įgūdžiai, ypač tų žmonių, kurie šiaip prasčiau moka lietuvių kalbos gramatiką“*, „priprantama rašyti netaisyklingai“, „įpratus rašyti be lietuviškų raidžių, rašant su jomis dažniau dėl susiformavusio įpročio pridaroma klaidų. Dalyje tekstų pradedama rašyti

* Cituojamų komentarų rašyba ir skyryba yra taisyta.

lietuviškomis raidėmis, o įsijautus į tekstą rašoma be jų“. Trisdešimt respondentų nurodė, kad rašymas be lietuviškų raidžių daro žalą kalbai: „skurdina gimtąją kalbą“, „iškraipoma lietuvių kalbą“, „naikinama kalba“. Trylika respondentų rašymą be lietuviškų raidžių įvertino kaip nemalonų, nepatogų skaityti, nesolidžiai atrodantį, parodantį rašančiojo apsileidimą, pavyzdžiui: „nemalonu skaityti tokius laiškus, nepatogu juos cituoti“, „tai šioks toks apsileidimas“. Tik aštuoni respondentai teigė, kad rašymas be lietuviškų raidžių rodo nepagarbą kalbai arba adresatui: „kartais tai nepagarba (priklauso kam rašai)“, „reikia gerbti savo kalbą ir žmones, kuriems tas laiškas skirtas“. Penki respondentai pastebėjo, kad rašant be lietuviškų raidžių daroma žala kultūrai, tautiškumui, pavyzdžiui: „krenta žmogaus kultūros lygis“, „prarandama dalis tautiškumo“. Du respondentai atsakė, kad taip kenkiama tekstui: „Tekstas praranda daug išraiškos galimybių, atspalvių“, „skurdina tekstą“. Galima daryti išvadą, kad dalis visuomenės gana gerai supranta netaisyklinę rašybos internete keliamą grėsmę, tačiau tai ne visada skatina rašyti lietuviškomis raidėmis: pusės pateiktų komentarų autoriai, kodėl rašyti laiškus be lietuviškų raidžių yra blogai, ir patys kartais rašo be jų. Tokios elgsenos priežastis atskleidžia atsakymai į kitus anketos klausimus.

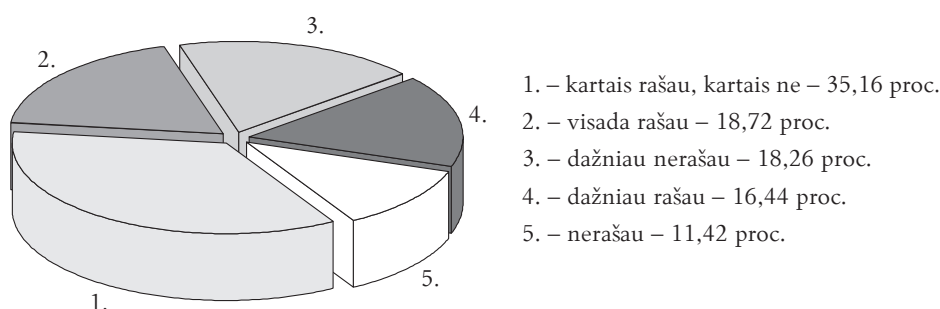
Kitas svarbus su visuomenės nuostatomis susijęs klausimas – ar be lietuviškų raidžių surinktas tekstas yra sunkiau suprantamas? Į anketos klausimą „Ar Jums ilgiau užtrunka suprasti, kas parašyta, kai tekstas surinktas be lietuviškų raidžių?“ 26 proc. respondentų atsakė „taip“, 44 proc. – „ne“, 30 proc. – kad sunkiau suprasti tada, kai rašomi neįprasti sutrumpinimai ar raidžių junginiai (žr. 2 pav.).

2 PAV. Klausimo „Ar Jums ilgiau užtrunka suprasti, kas parašyta, kai tekstas surinktas be lietuviškų raidžių?“ atsakymų pasiskirstymas

Taigi, be lietuviškų raidžių ir be jokių neįprastų ženklų ar raidžių junginių parašytą tekstą 74 proc. respondentų skaito taip pat lengvai, kaip ir parašytą lietuviškomis raidėmis. Iš atsakymų matyti, kad interneto naudotojai rašymą be lietuviškų raidžių vertina kaip nekenkiantį svarbiausiam tikslui – komunikacijai, todėl tokie tekstai nesulaukia didesnio skaitytojų priešiško. Tai yra viena iš priežasčių, kodėl lietuviškų raidžių rašymo įpročiai elektroniniuose laiškuose labai įvairuoja.

Į klausimą „Ar rašote lietuviškas raides elektroninio laiško tekste?“ beveik 19 proc. respondentų atsakė „visada rašau“, kad visai nerašo – 11 proc. (žr. 3 pav.).

3 PAV. Klausimo „Ar rašote lietuviškas raides elektroninio laiško tekste?“ atsakymų pasiskirstymas

Į šį klausimą buvo pateikta daug galimų atsakymų, kad geriau išryškėtų respondentų rašymo įpročiai. Matyti, kad elgiamasi labai įvairiai, dažniausias atsakymas – „kartais rašau, kartais ne“. Galima daryti išvadą, kad elektroninių laiškų rašymas lietuviškomis raidėmis ar be jų visuomenėje nėra iki galo susiformavęs, ir jį galima keisti.

Nors neigiamos rašymo be lietuviškų raidžių pasekmės suvokiamos, tačiau visuomenės požiūris į tokį rašymą iš esmės nėra priešiškas – tvirtinama, kad tekstą be lietuviškų raidžių taip pat lengva suprasti, kaip ir parašytą lietuviškomis raidėmis. Iš skirtingų atsakymų dėl lietuviškų raidžių rašymo elektroniniuose laiškuose galima spėti, kad yra ne viena priežastis, kodėl pasirenkamas vienas ar kitas variantas.

Lietuviškų raidžių rašymo ir nerašymo priežastys

Pagrindinis apklausos tikslas buvo iš pačių respondentų sužinoti, kodėl ir kada pasirenkama rašyti be lietuviškų raidžių arba lietuviškomis raidėmis.

Tiems respondentams, kurie ne visada rašo lietuviškomis raidėmis, buvo pateiktas klausimas, kada jie rašo laiškus lietuviškomis raidėmis. Atsakant buvo galima pasirinkti daugiau nei vieną siūlomą variantą (žr. 1 lentelę). Pasirinkę atsakymą „kita“, jį paaiškino, pavyzdžiui, „kai laiškas ilgesnis, daugiau informacijos, o ne vienas sakinys“, „kai be lietuviškų raidžių konkretus žodis įgyja kitą prasmę“, „kai nenoriu paskatinti savo adresato (pvz., savo mažamečio sūnėno) nevartoti lietuviškų rašmenų“.

1 LENTELĖ. Klausimo „Kada elektroniniuose laiškuose rašote lietuviškas raides?“ atsakymų pasiskirstymas

Atsakymų variantai	Variantą pasirinko	Proc.
1. Kai laiškas yra dalykinis	127	40,97
2. Jeigu žmogus, kuriam rašau, rašo lietuviškas raides	74	23,87
3. Kai manau, kad laiškas nueis neiškraipytas	65	20,97
4. Kai turiu daugiau laiko	25	8,06
5. Kita	19	6,13
Iš viso	310	100,00

Kaip ir buvo galima tikėtis, lietuviškos raidės dažniausiai vartojamos dalykiniuose laiškuose, nes rašant oficialų tekstą įprasta laikytis rašybos taisyklių. Antras pagal svarbą veiksnys – adresato rašymo įpročiai: jei adresatas rašo lietuviškomis raidėmis, jam linkstama rašyti taip pat. Todėl galima sakyti, kad rašyti lietuviškomis raidėmis mokomasi iš aplinkinių – jei taip internete rašytų daugiau žmonių, visuomenės nuostatos pasikeistų. Nemaža respondentų dalis (21 proc.), rinkdamiesi, kokiomis raidėmis rašyti, atsižvelgia į techninius veiksnius – ar laiškas nebus iškraipytas. Taip pat svarbus ir laiko veiksnys – tolesni atsakymai patvirtins, kad daliai respondentų tekstą rinkti lietuviškomis raidėmis reikia daugiau laiko.

Laiškų iškraipymas ir teksto rinkimo sparta respondentų nurodomi kaip svarbiausios elektroninių laiškų rašymo be lietuviškų raidžių priežastys. Atsakant į klausimą „Kodėl niekada arba kartais nerašote lietuviškų raidžių

elektroniniuose laiškuose?“ taip pat buvo galima pasirinkti kelis variantus arba savo komentarą (žr. 2 lentelę).

2 LENTELE. Klausimo „Kodėl niekada arba kartais nerašote lietuviškų raidžių elektroniniuose laiškuose?“ atsakymų pasiskirstymas

Atsakymų variantai	Variantą pasirinko	Proc.
1. Dalis adresatų laiškus lietuviškomis raidėmis gauna iškraipytus	97	22,45
2. Įjungti lietuviškų raidžių klavišai trukdo surinkti „!“, „@“ ir kitus simbolius	82	18,98
3. Todėl, kad rinkti klaviatūra be lietuviškų raidžių yra greičiau	79	18,29
4. Iš įpratimo, nes anksčiau dalyje programų nebuvo galima surinkti lietuviškų raidžių	73	16,9
5. Todėl, kad įpratau rašyti be lietuviškų raidžių rinkdamas trumpąsias žinutes telefonu ar bendraudamas „Skype“ ar panašiomis pokalbių programomis	61	14,12
6. Todėl, kad taip rašo mano draugai	19	4,4
7. Kita	15	3,47
8. Nes noriu rašyti nepaisydamas taisyklių	3	0,69
9. Nes taip įdomiau – galima parašyti kitaip nei įprasta	3	0,69
Iš viso	432	100,00

Kaip lietuviškų raidžių nerašymo priežastį daugiausia respondentų nurodė teksto iškraipymą. Internetinėje svetainėje „Lietuvių kalba informacinėje technologijose“ (*www.likit.lt*) skelbiama, kad „techninių klaidų vartoti lietuvių kalbos abėcėlės raides elektroniniame pašte iš esmės nėra. Jei paštu besinaudojantis žmogus susiduria su kokia nors problema, tai liudija, kad jis pats yra pasirinkęs netinkamą pašto programą, žiniatinklio tarnybą arba nekvalifikuotai jas naudoja“. Tokios pačios mintys dėstomos ir Lietuvos kompiuterininkų sąjungos internetinėje svetainėje (*www.liks.lt*). Tačiau į anketos klausimą, ar respondentai dėl lietuviškų raidžių yra gavę iškraipytų elektroninių laiškų, tik 10 proc. respondentų atsakė, kad iškraipytų laiškų nėra gavę, o 57 proc. nurodė, kad iškraipytą laišką yra gavę mažiau nei prieš metus. Taigi, elektroninio pašto naudotojai su techninėmis kliūtimis

vis dar susiduria. Ne visi turi reikiamų žinių, kaip susitvarkyti savo pašto programą, kad laiškai būtų siunčiami reikiamomis koduotėmis, ne visada galima pasirinkti pašto programą, ypač bendraujant internetinėse konferencijose, kur laiškai keliauja per kelias programas, be to, trūksta informacijos šiuo klausimu. Kita vertus, matyti, kad visuomenės požiūris į iškraipytus tekstus yra neigiamas – vien bijant, kad laiškas nueis iškraipytas, gali būti visai atsisakoma lietuviškų raidžių. Todėl lietuvių kalbai skirtose interneto svetainėse ir leidiniuose turėtų būti pripažįstama, kad techninių problemų vis dar yra, nurodoma, kada galima jų tikėtis ir kokiose srityse jos jau yra išspręstos.

Antroji lietuviškų raidžių nerašymo priežastis – jas žyminčių klavišų išdėstymas. Nors yra klavišų derinių, kurie padeda surinkti reikiamus simbolius neperjungiant klaviatūros kalbos, atrodo, kad daugelis respondentų jų nežino. Deriniai veikia pasirinkus klaviatūros tvarkyklę „Lithuanian – Lithuanian“, bet neveikia, kai parinkta tvarkyklė „Lithuanian – Lithuanian (Baltic)“. Laikant nuspaustą dešinįjį „Alt“ klavišą, galima surinkti viršutinės eilutės skaitmenis nekeičiant klaviatūros kalbos. Laikant nuspaustus ir „Alt“, ir „Shift“ klavišus, galima surinkti „!“, „@“ ir kitus simbolius. Apie šiuos klaviatūros derinius trūksta informacijos interneto svetainėse, skirtose lietuvių vybei internete skatinti.

Respondentų nurodyta trečioji lietuviškų raidžių nerašymo priežastis – bendravimo tempas. Tai yra vienas iš rašytinės ir sakytinės kalbos skirtumų: kalbama daug greičiau nei rašoma. Daugelis rašymo savitumų internete atsirado besistengiant teksto rinkimo spartą padaryti kuo artimesnę kalbėjimo greičiui, o įgudusieji rinkti tekstą be lietuviškų raidžių teigia, kad surenka jį greičiau. Pastangos rašant laiškus vartoti sakytinę kalbą paaiškina, kodėl visai nepaisoma rašybos taisyklių. Kadangi rengiant anketą buvo numanoma, kad teksto rinkimo sparta yra viena iš lietuviškų raidžių nerašymo priežasčių, respondentams buvo užduotas klausimas: „Kaip manote, ar rinkti tekstą be lietuviškų raidžių yra greičiau nei lietuviškomis raidėmis?“. 55 proc. respondentų į šį klausimą atsakė, kad tai priklauso nuo įpratimo, 30 proc. – kad greičiau, 15 proc. – kad nėra greičiau. Atsakymai patvirtina, jog dalis interneto naudotojų įsitikinę, kad tekstą be lietuviškų raidžių surenka greičiau.

Pagal pasirinkimo skaičių ketvirtoji lietuviškų raidžių nerašymo priežastis yra įpratimas, susiformavęs anksčiau, kai iš tiesų internete nebuvo galima rašyti lietuviškomis raidėmis, ir tai žmonių sąmonėje siejosi su naujo-

siomis technologijomis ir modernumu. Penktoje vietoje respondentai nurodė įprotį rašyti be lietuviškų raidžių, kurį šiandien formuoja trumposios telefono žinutės ir bendravimas internetinėmis pokalbių programomis. Anksčiau susiformavę ir dabar besiformuojantys įpročiai sustiprina vienas kitą ir ugdo pakantų interneto naudotojų požiūrį į tekstus be lietuviškų raidžių.

Respondentai, kurie pasirinko atsakymą „kita“, jį laisvai komentavo, pavyzdžiui: „įjungtos lietuviškos raidės trukdo surinkti skaičius“; „rašydamas dažnai darau klaidų, rašant be lietuviškų raidžių tekstas yra neformalus, ir jei padarai klaidų, niekas jų nepastebi. Neatrodau beraštis“; „nes mano klaviatūroje nėra pažymėta, kuris klavišas yra kuri lietuviška raidė“; „intensyviai susirašinėju lietuvių ir anglų kalbomis. Taupau laiką, todėl neperjunginėju kalbos mygtuko“. Iš tokių atsakymų matyti, kad kai kurie respondentai nė nesistengia rašyti teksto lietuviškomis raidėmis.

Reikia pastebėti, kad anketoje siūlyti atsakymai, rodantys norą žaisti kalba ar nerašyti lietuviškų raidžių vien priešgyniaujant taisyklėms, buvo pasirinkti vos kelių respondentų. Taip pat palyginti nedaug respondentų nurodė, kad vietoje lietuviškų raidžių rašo raidžių junginius, tokius kaip „sh“ vietoj „š“. Šiuos raidžių junginius rašo tik 22 proc. apklausos dalyvių, tad matyti, kad daugelis respondentų yra linkę nevartoti lietuviškų raidžių, bet ne keisti jas kitais junginiais.

IŠVADOS

Atlikta apklausa apie lietuviškų raidžių rašymą ar nerašymą elektroniniuose laiškuose atskleidė esamą padėtį, taip pat asmenų, turinčių aukštąjį ir nebaigtą aukštąjį išsilavinimą, nuostatas šiuo klausimu ir lietuviškų raidžių nerašymo priežastis. Iš atsakymų matyti, kad tarp respondentų vyrauja prieštaringos nuomonės dėl lietuviškų raidžių rašymo internete. Beveik pusė respondentų rašymą be lietuviškų raidžių vertino neigiamai ir įvardijo daromą žalą raštingumui ir kalbai, tačiau dalis jų kartais ir patys elektroninius laiškus rašo be lietuviškų raidžių. Daug respondentų teigė, kad be lietuviškų raidžių parašytas tekstas sunkiai suprantamas.

Visada lietuviškas raides elektroniniuose laiškuose rašo 19 proc., niekada nerašo – 11 proc., ne visada rašo – 70 proc. respondentų. Matyti, kad elek-

troninių laiškų rašymo įpročiai visuomenėje dar nėra iki galo susiformavę, ir juos galima keisti.

Lietuviškos raidės dažniau rašomos dalykiniuose laiškuose ir tada, kai laiško adresatas rašo lietuviškomis raidėmis. Pagrindinės lietuviškų raidžių nerašymo priežastys:

- 1) vis dar pasitaikantis teksto iškraipymas ir neigiamas visuomenės požiūris į pašto sistemų iškraipytus laiškus;
- 2) informacijos apie galimybę rašyti lietuviškomis raidėmis trūkumas;
- 3) daugelio interneto naudotojų įsitikinimas, jog be lietuviškų raidžių tekstas surenkamas greičiau ir artimesnis sakytinei kalbai;
- 4) susiformavę rašymo įpročiai.

Iš apklausos duomenų matyti, kad pagrindinės lietuviškų raidžių nerašymo priežastys vis dar susijusios su techniniais trukdžiais ir nepakankamu visuomenės informavimu apie kompiuterių bei interneto galimybes, tad šiems klausimams kalba besirūpinančios institucijos galėtų skirti daugiau dėmesio.

Atlikta apklausa yra pirmas lietuviškų raidžių rašymo elektroniniuose laiškuose tyrimas, juo siekta nustatyti bendrąsias visuomenės nuostatas, objektyviai išnagrinėti rašymo be lietuviškų raidžių priežastis ir nustatyti, kurios iš jų gali būti nesunkiai sprendžiamos. Darbo imtis buvo nedidelė ir tyrimas neapėmė visų aktualių klausimų, pavyzdžiui, nebuvo tirti lietuviškų raidžių rašymo skirtumai respondentų amžiaus ir išsilavinimo atžvilgiu. Norint gauti tikslesnius duomenis ir palyginti lietuviškų raidžių rašymą atskirose visuomenės grupėse, reiktų apklausti daugiau tikslingai parinktų respondentų. Darbo autorės nuomone, būtų svarbu atskirai tirti mokyklinio amžiaus vaikų rašymo įpročius ir nuostatas, nes rašant tekstus internete formuojasi jų rašto kalbos įgūdžiai.

LITERATŪRA

- Crystal D. 2006: *Language and the internet*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Miliūnaitė R. 2008a: Tinklaraščių kalbos vieta dabartinės lietuvių kalbos vartosenos schemeje. – *Lietuvių kalba* [internetinis mokslo žurnalas]. Prieiga per internetą: <http://www.lietuviukalba.lt>
- Miliūnaitė R. 2008b: Pirmas žvilgsnis į tinklaraščių kalbą. – *Kalbos kultūra* 81, 20–49.

Ryklienė A. 2000: Bendravimas internetu: kalbėjimas rašant. – *Darbai ir dienos* 24, 99–107.

Ryklienė A. 2001: *Elektroninis diskursas: kalbos ypatybės ir stilius*. [Daktaro disertacija, VU].

Shorrs T. 2001: *The language of ICT*, London: Routledge.

Gauta 2009 09 29

LITHUANIAN CHARACTERS IN ELECTRONIC MAIL

S u m m a r y

The paper introduces the results of a survey on using Lithuanian characters in electronic mail. They have helped define the existing situation, attitudes of educated people (who have completed higher education studies or their major part) towards (not) writing Lithuanian characters in electronic mail.

Habits of writing Lithuanian characters vary. As can be seen from the survey results, for most people (not) writing Lithuanian characters in their electronic mail depends on the nature of the letter, the addressee and computer programmes. The main reasons for not writing Lithuanian characters so far have been still concerned with technical problems and insufficient information provided to the society on computers and the internet. Thus responsible institutions ought to give more attention to this issue.

The respondents have also expressed rather contradictory attitudes towards using Lithuanian characters on the internet. Most adhere to the opinion that writing without Lithuanian characters does not cause difficulties in text comprehension; however, many respondents have expressed rather negative attitudes to such writing and pointed out its negative impact on literacy and language.

GINTARĖ ŽALKAUSKAITĖ

Vilniaus universitetas

Universiteto g. 5, LT-01513 Vilnius

gintare.zalkauskaite@gmail.com